

УДК 351.810:340

ЯРЕМЕНКО О.І., кандидат наук з державного управління, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті проаналізовано сутність та специфічні риси правового регулювання інформаційної господарської діяльності. Досліджено економіко-правові аспекти інформаційної сфери. Здійснено класифікацію інформаційної господарської діяльності за різними класифікаційними принципами.

Ключові слова: інформаційна сфера, інформаційна господарська діяльність, економічна діяльність, інформаційний продукт, інформаційна послуга.

Аннотация. В статье проанализированы сущность и специфические черты правового регулирования информационной хозяйственной деятельности. Исследованы экономико-правовые аспекты информационной сферы. Осуществлена классификация информационной хозяйственной деятельности по различным классификационным принципам.

Ключевые слова: информационная сфера, информационная хозяйственная деятельность, экономическая деятельность, информационный продукт, информационная услуга.

Summary. The article analyzes the nature and specific features of the legal regulation of the informative economic activities. Investigated the economical and legal aspects of informational sphere. The classification of informational economic activities was carried out on different classification principles.

Keywords: informational sphere, informational economic activity, economic activity, informational product, informational service.

Постановка проблеми. В проєкті Концепції кодифікації інформаційного законодавства України, яка розроблена авторським колективом Науково-дослідного центру правової інформатики Національної академії правових наук України, передбачається, що однією із основних державно-правових складових упорядкування інформаційних відносин є сприяння розвитку національного ринку інформаційних ресурсів і послуг з наданням правових та фінансово-економічних преференцій для виробників вітчизняної програмної та інформаційної продукції [1, с. 10]. Актуальність цієї проблеми визначається постійним зростанням попиту на інформаційні ресурси, продукти та послуги, що призводить до комерціалізації процесів виробництва, збору, обробки, нагромадження, збереження, пошуку, одержання, передачі і поширення інформації.

Включення інформації в цивільний оборот і в сферу господарювання, набуття нею ознак товару, використання суб'єктами господарювання інформаційних продуктів, інтелектуального капіталу та інформаційно-комп'ютерних технологій обумовлює необхідність створення правової бази для здійснення господарської діяльності в інформаційній сфері та наукових досліджень в цій галузі.

Аналіз останніх досліджень. Вітчизняними науковцями Арістовою І.В., Барановим О.А., Беляковим К.І., Брижком В.М., Гавловським В.Д., Калюжним Р.А., Кохановською О.В., Марущаком А.І., Нижник Н.Р., Пилипчуком В.Г., Святоцьким О.Д., Сосніним О.В., Тихим В.П., Цимбалюком В.С., Швецем М.Я. досліджено окремі правові аспекти інформаційної діяльності, проблемні питання правового регулювання електронної комерції та функціонування Інтернет-банкінгу. Проте, система правового регулювання господарської діяльності в інформаційній сфері потребує подальшого наукового аналізу.

Метою статті є дослідження економічно-правових аспектів інформаційної сфери, аналіз правового регулювання інформаційної господарської діяльності, визначення її специфічних особливостей та класифікація.

Виклад основних положень. Під господарською діяльністю чинне законодавство України розуміє діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямовану на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. При цьому, Господарський кодекс України здійснює поділ галузей суспільного виробництва на матеріальну та нематеріальну сфери. До сфери матеріального виробництва кодекс відносить галузі, які визначаються видами діяльності, що створюють, відновлюють або знаходять матеріальні блага (продукцію, енергію, природні ресурси), а також продовжують виробництво у сфері обігу (реалізації) шляхом переміщення, зберігання, сортування, пакування продукції чи інших видів діяльності. Усі інші види діяльності у своїй сукупності становлять сферу нематеріального виробництва (невиробничу сферу) [2].

Інформаційна сфера за своєю суттю є нематеріальною і, традиційно, розглядається більшістю науковців через гуманітарні, політичні, правові та організаційні аспекти обігу інформації в суспільстві. Арістова І.В., зокрема, пропонує розглядати національну інформаційну сферу як єдиний інформаційний простір України, який формується суспільством і державою та інтегрується до єдиного європейського інформаційного простору з урахуванням національної інформаційної безпеки. При цьому під поняттям “інформаційний простір України” розуміється соціальне середовище, у якому здійснюється виробництво, збирання, зберігання, поширення та використання інформації і на яке розповсюджується юрисдикція України [3, с. 16].

В аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень “Понятійно-категоріальний апарат інформаційної сфери: правовий аспект” зазначається, що інформаційну сферу суспільства складають національний інформаційний простір, інформаційні права та свободи, режими інформації, інформаційна безпека тощо [4].

В проекті закону України “Про Концепцію державної інформаційної політики” інформаційна сфера визначається як сукупність інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури, суб'єктів інформаційних відносин, які забезпечують збирання, зберігання, використання та поширення інформації, а також системи правового регулювання суспільних відносин у цій сфері і організації виробництва засобів [5].

В той же час, ряд вчених розглядають інформаційну сферу в двох вимірах – як сферу економіки, щодо виробництва, обробки, зберігання і розповсюдження інформації і знань, і як сукупність інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, які здійснюють збір, формування, розповсюдження і використання інформації, а також систему регулювання виникаючих при цьому суспільних відносин [6].

В законодавстві інших країн, зокрема, Російської Федерації, інформаційна сфера розглядається через призму інформаційної діяльності. Так, Федеральний Закон “Про участь у міжнародному інформаційному обміні” визначає інформаційну сферу як сферу діяльності суб'єктів, пов'язану зі створенням, поширенням, перетворенням та використанням інформації [7]. Таке ж визначення міститься в Угоді про вільний доступ і порядок обміну відкритою науково-технічною інформацією держав-учасниць СНД від 11 вересня 1998 року [8].

Вітчизняні науковці визначають інформаційну діяльність як дії суб'єктів у галузі обігу інформаційних ресурсів та використання інформаційно-комунікаційних технологій (інформаційній сфері), які здійснюються в межах суспільних, корпоративних чи особистих інтересів або проти них [9, с. 69].

Виокремлення інформаційної діяльності як економічної категорії обумовлюється трансформацією інформаційних потреб в системі соціальних відносин. Інформація перетворюється не тільки в супутній елемент різних матеріальних відносин, а й сама стає ресурсом, який відокремлюється від головної субстанції – матеріального світу та інтелектуальної творчості – і займає своє власне місце в системі обміну (і ринку в тому числі) [10, с. 23].

Водночас, роль інформаційного ринку у задоволенні інформаційних потреб споживача зумовлена не тільки тим, що інформація визнана товаром і може бути реалізована на ринку, зокрема як інформаційний продукт, а й широким використанням при цьому інших об'єктів інформаційного ринку: комп'ютерно-комунікаційного обладнання, інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), відповідного програмного забезпечення. При цьому, якщо в процесі формування знанневої бази суспільства деякі інформаційні ресурси ще можуть залучатися на некомерційній основі, то більшість інформаційних продуктів (комп'ютерно-комунікаційне обладнання, програмне забезпечення, бази даних, інформаційні технології) та послуг виступають виключно об'єктами інформаційного ринку [11, с. 117].

Переважає більшість країн вживають активних заходів щодо розвитку інформаційного ринку. Так, в США реалізується програма створення Національної інформаційної інфраструктури, яка базується на принципових положеннях про те, що інформація – це найважливіший національний ресурс, чинник державного управління та товар. Програма має стратегічні цілі, які стосуються фактично всіх сфер суспільної життєдіяльності: використання можливостей сфери інформатизації для розвитку освіти, культури, охорони здоров'я; надання якісних інформаційних послуг за оптимальною вартістю; створення нових робочих місць в інформаційній сфері; досягнення лідируючих позицій США в усіх галузях інформаційних технологій [12, с. 317].

З метою статистичного аналізу розвитку інформаційної індустрії Міністерством торгівлі США було внесено зміни до Північноамериканської системи класифікації галузей економіки. Нова класифікаційна система передбачає виділення в галузевій структурі економіки інформаційного сектора, який раніше був розподілений в таких розділах як обробна галузь промисловості, транспорт, комунікації та комунальні послуги (телекомунікації, радіо- і телемовлення), сфера послуг (розробка програмного забезпечення, виробництво фільмів, обробка інформації, он-лайн інформаційні послуги та бібліотечна справа). Нова класифікаційна система досить чітко провела відмінність між галузями економіки, що виробляють інформаційно-комп'ютерні технології, і галузями економіки, що їх споживають [13, с. 67].

Організаційно-правові спроби виділити інформаційну індустрію в окремий сектор економіки відбуваються і на міжнародному рівні. Так, Організацією Об'єднаних Націй в 2005 році було переглянуто і видано третю версію Міжнародної стандартної галузевої класифікації всіх видів економічної діяльності (далі – ISIC). Однією із основних причин внесення змін до класифікації було прохання багатьох країн включити до неї інформаційний сектор, який вже не відповідав традиційним видам економічної діяльності. При цьому, включення інформаційної діяльності в систему економічних відносин могло суттєво вплинути на всю структуру класифікатора, тому, з метою мінімізації деструктивних наслідків, було прийнято рішення створити альтернативний розділ і включити в нього інформаційну діяльність.

За третьою версією ISIC інформаційний сектор охоплює три види процесів: генерування та розподіл інформаційних та культурних продуктів; створення засобів передачі і розподілу цих продуктів, даних чи повідомлень; обробку даних.

В третій версії ISIC було також закладено принципи для ідентифікації сектора інформаційно-комп'ютерних технологій. Так, за класифікатором призначенням виробів цієї групи повинна бути обробка інформації, її передача та відтворення на екрані або ці вироби повинні використовуватися для електронної обробки різноманітних характеристик фізичних явищ, їх реєстрації чи управління фізичними процесами [14].

Однак вже через кілька років виникла потреба вдосконалення інституалізації інформаційного сектора економіки. В 2009 році було прийнято четверту версією ISIC, в якій чіткіше було розмежовано інформаційну сферу і сферу інформаційно-комп'ютерних технологій. Так, в новій версії для визначення видів діяльності в галузі інформаційно-комп'ютерних технологій використовується наступна дефініція: “Виробництво товарів і послуг даної галузі повинно бути спрямовано на виконання функції обробки інформації і зв'язку за допомогою електронних засобів, включаючи передачу і візуальне відтворення даних”. Види діяльності сектора ІКТ поділяються на сферу виробництва (виробництво електронних плат, деталей, комп'ютерів, засобів зв'язку), сферу торгівлі (торгівля комп'ютерами, периферійним та комунікаційним обладнанням) і сферу послуг (розробка програмного забезпечення, обробка даних, хостинг).

Також було виділено сектор контенту і засобів масової інформації, який трактується як виробництво товарів і послуг, спрямованих на інформування, навчання або розважання людей засобами масової інформації. Ці галузі включають в себе виробництво, видання та розповсюдження інформаційних продуктів та продуктів культурного та розважального призначення. До діяльності в цій сфері віднесено видання друкованої продукції, створення кінофільмів та відеопродукції, звукозапис, радіомовлення тощо. Слід зазначити, що види діяльності, включені в сектор контенту і засобів масової інформації альтернативного розділу, тотожні видам діяльності, що містяться в основному розділі класифікатора “Інформація і зв'язок” [15].

В Україні в Класифікаторі видів економічної діяльності (далі – КВЕД), який набув чинності з 1 січня 2012 року, інформаційна діяльність розподілена між кількома секціями. Так, до секції “Інформація та телекомунікації” включено такі розділи як видавнича діяльність; виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозапису; діяльність у сфері радіомовлення та телевізійного мовлення; телекомунікації; комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність; надання інформаційних послуг; діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням, інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем.

В той же час в секції “Професійна, наукова та технічна діяльність” знаходяться такі види інформаційної діяльності як консультування з питань керування – діяльність у сфері зв'язків із громадськістю, консультації з питань комерційної діяльності; рекламна діяльність; дослідження кон'юнктури ринку.

Крім цього, в секції “Мистецтво, спорт та розваги” розміщено окремі розділи, що стосуються інформаційної діяльності – функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури.

Слід зазначити, що КВЕД сам є інформаційним об'єктом із складною юридично-економічною природою, оскільки він встановлює основи для підготовки та поширення статистичної інформації за видами економічної діяльності. КВЕД призначений забезпечувати статистичний облік підприємств і організацій за видами економічної діяльності, проведення державних статистичних спостережень та аналізу статистичної інформації, зіставлення національної статистичної інформації із міжнародною [16].

Тобто КВЕД – це статистичний інструмент для впорядкування статистичної інформації і закріпити повну класифікацію інформаційної діяльності в сфері господарювання цей документ не може.

На наш погляд, в процесі класифікації господарської діяльності в інформаційній сфері слід виходити із специфічних рис інформації та інформаційної діяльності в сфері економіки, до яких належить те, що:

по-перше, інформаційна діяльність є обов’язковою складовою будь-якого виду суспільного виробництва, що дає підстави кваліфікувати її як метадіяльність;

по-друге, процеси створення інформації та операції з нею є самостійним видом економічної діяльності;

по-третє, ряд видів інформаційної діяльності підлягають державному ліцензуванню;

по-четверте, інформаційною діяльністю, як видом господарської діяльності, мають право займатися як господарські організації, так і суб’єкти інформаційної діяльності, які не належать до категорії суб’єктів господарювання;

по-п’яте, інформація є об’єктом товарних відносин, а її окремі види можуть бути внеском до статутного капіталу суб’єктів господарювання;

по-шосте, інформація відіграє важливу роль в процесах економічної конкуренції;

по-сьоме, правовий режим багатьох видів економічної інформації передбачає вільний доступ до них на безоплатній основі або за мінімальними цінами;

по-восьме, ряд видів інформації, пов’язаної із господарською діяльністю, підлягає обов’язковому оприлюдненню суб’єктами господарювання, тобто належить до категорії публічної.

Аналіз чинного законодавства України дає можливість поділити інформаційну діяльність в господарській сфері на кілька видів, взявши за основу різні класифікаційні принципи.

Так, за правовим режимом інформаційна діяльність поділяється на два види – підприємницьку діяльність та некомерційну господарську діяльність.

До підприємницької належить самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик інформаційна діяльність суб’єктів господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Так, окремі види інформаційної діяльності закріплюються в законодавстві України виключно як підприємницькі. Наприклад, згідно із Законом України “Про рекламу”, процеси виробництва та розповсюдження реклами визнаються тільки підприємницькою діяльністю і не поширюється на відносини щодо розповсюдження інших видів інформації [17].

Некомерційна інформаційна діяльність – це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб’єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Зокрема, діяльність державного підприємства Міністерства юстиції України “Інформаційний центр” ставить за мету технічне, технологічне забезпечення створення та супроводження програмного забезпечення ведення автоматизованих систем Єдиних та Державних реєстрів, що створюються відповідно до законодавства України, надання доступу фізичним та юридичним особам до реєстрів, забезпечення збереження та захисту даних [18].

За суб’єктами інформаційну діяльність в господарській сфері можна класифікувати на ту, яка здійснюється суб’єктами господарювання, і діяльність, яка здійснюється не господарюючими суб’єктами. Тобто однорідну за змістом діяльність в інформаційній сфері, згідно законодавства України, можуть здійснювати як господарські організації, так

і об'єднання громадян, релігійні організації, установи і заклади. Так, законодавство України, визначаючи видавничу справу як сферу суспільних відносин щодо створення, виготовлення і розповсюдження видавничої продукції, відносить до суб'єктів видавничої справи як господарські організації, так і неприбуткові організації. Економічний та неекономічний дуалізм інформаційної діяльності, в залежності від суб'єктного складу, закріплений також в Законі України “Про інформаційні агентства”, який, передбачаючи, що діяльність інформаційних агентств – це збирання, обробка, створення, зберігання та підготовка інформації до поширення, водночас встановлює, що інформаційні агентства можуть мати статус як суб'єктів інформаційної діяльності, так і суб'єктів господарської діяльності [19].

Важливим принципом для класифікації інформаційної діяльності в господарській сфері є її соціальне значення. На цій основі інформаційну діяльність можна поділити на ту, яка має загальносуспільне значення, діяльність, яка має корпоративне значення і та яка має індивідуальне значення.

Інформаційна діяльність загальносуспільного значення є елементом державної політики і здійснюється під управлінням органів держави. Так, згідно із ст. 3 Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи” держава гарантує умови для зберігання, примноження та використання Національного архівного фонду, сприяє досягненню світового рівня в розвитку архівної справи та діловодства [20]. Відповідно до Закону України “Про бібліотеки та бібліотечну справу” основою державної політики в галузі бібліотечної справи є реалізація прав громадян на бібліотечне обслуговування, забезпечення загальної доступності інформації та культурних цінностей [21].

Корпоративна та індивідуальна інформаційна діяльність здійснюється для задоволення інформаційних потреб фізичних осіб-підприємців та підприємств в господарській сфері.

Інформаційну діяльність можна також класифікувати за її питомою вагою в системі економічної діяльності на три види: основний вид – якщо інформаційна продукція та послуги складають найбільший обсяг від загального виробництва; другорядний – на який припадає незначний внесок у загальному виробництві; допоміжний – коли інформаційна діяльність використовується для обслуговування основного або другорядного видів діяльності.

За характером інформаційна господарська діяльність поділяється на первинну і вторинну. В результаті первинної інформаційної діяльності відбуваються процеси виробництва або створення інформації. Вторинна інформаційна діяльність пов'язана із такими процесами, як обробка, одержання, використання, зберігання тощо.

Інформаційну діяльність також можна класифікувати в залежності від того, які права виникають у суб'єкта інформаційної діяльності на її результат. За цим критерієм її можна поділити три види.

До першого виду належить інформаційна діяльність, в результаті якої виникають об'єкти права інтелектуальної власності. Наприклад, згідно із Законом України “Про кінематографію”, відносини, що виникають у процесі виробництва та використання фільмів, регулюються законом “Про авторське і суміжні права”, в той же час, в КВЕДі України виробництво кінофільмів знаходиться в секторі “Інформація”.

Другий вид – це діяльність, в результаті якої виникають інформаційні об'єкти, на які поширюється право власності. Слід зазначити, що питання про право власності на інформацію є досить дискусійним в юридичній науці. Зокрема, Бачило І.Л., аналізуючи проблему інформаційної власності, зазначає, що право поки що не володіє іншими інститутами, крім інституту речової власності та інституту власності інтелектуальної [22,

с. 19]. В той же час, чинне законодавство України поширює режим права власності на певні види інформації. Так, відповідно до положення “Про порядок розпорядження геологічною інформацією”, геологічна інформація може належати на праві власності державі, фізичним та юридичним особам [23].

Третій вид – інформаційна діяльність, в результаті якої виникають об’єкти, на які поширюється право особливого роду (*sui-generis*). Так, ст. 10 Закону України “Про авторське та суміжні права” зазначає, що бази даних, які не відповідають критеріям оригінальності (розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних), не відносяться до об’єктів авторського права і на них поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду) [24].

До запропонованої класифікації доцільно зробити кілька застережень:

по-перше, вона не охоплює всі можливі класифікаційні принципи і, відповідно, всі види інформаційної діяльності в сфері господарювання;

по-друге, на практиці, як правило, здійснюється комбінована інформаційна господарська діяльність, тобто така, яка одночасно належить до кількох видів даної класифікації;

по-третє, класифікація не включає діяльність в сфері інформаційно-комп’ютерних технологій, оскільки, її можна розглядати як самостійний вид діяльності, пов’язаний із матеріальним і нематеріальним виробництвом; окремий вид інформаційної діяльності; допоміжний вид діяльності у всіх сферах соціально-економічної діяльності.

Висновки.

Під інформаційною господарською діяльністю слід розуміти діяльність суб’єктів господарювання та суб’єктів інформаційних відносин у сфері нематеріального виробництва, яка спрямована на створення інформаційної та інтелектуальної продукції, її комерційний та некомерційний оборот, а також надання інформаційних послуг з метою отримання прибутку або для досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

Інформаційна діяльність, як вид господарської діяльності, тісно пов’язана із інтелектуальними, духовними, політичними, соціальними та іншими аспектами інформаційної сфери. Розмежування інформаційної діяльності в сфері господарювання від інших видів діяльності, пов’язаних із інформацією, здійснюється за допомогою системи правового регулювання.

Специфічною рисою законодавства, яке регулює господарську діяльність в інформаційній сфері, є його міжгалузевий характер, оскільки нормативно-правові акти, що регулюють інформаційну діяльність, відносяться до різних галузей права – адміністративного, господарського, інформаційного, цивільного та інших. Аналіз цих законодавчих актів дає можливість виділити окремі види інформаційної господарської діяльності за різними класифікаційними ознаками: за правовим режимом, суб’єктами здійснення, соціальним значенням, питомою вагою в системі економічної діяльності суб’єкта тощо.

Однією із проблем в системі правового регулювання інформаційної господарської діяльності є її співвідношення із діяльністю у сфері інформаційно-комп’ютерних технологій, що може бути предметом подальших досліджень в цьому напрямку.

Використана література

1. Концепція кодифікації інформаційного законодавства України : проект // Інформація і право. – 2012. – № 1. – С. 5 – 15.

2. Господарський кодекс України від 16.01.03 р. № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Стор. 303. – Ст. 462.
3. Арістова І.В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України : організаційно-правові засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук. : спец.12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право / І.В. Арістова, Національний університет внутрішніх справ МВС України. – К., 2002. – 37 с.
4. Понятійно-категоріальний апарат інформаційної сфери: правовий аспект: аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу: [//www.niss.gov.ua](http://www.niss.gov.ua)
5. Про Концепцію державної інформаційної політики: проект Закону України від 13.10.10 р. № 7251. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
6. Вершинская О.Н. Глоссарий по информационному обществу. Сто базовых терминов / О.Н. Вершинская, Ю.Д. Волынский, Т.В. Ершова. – Режим доступу : [//www.iis.ru/glossary/index](http://www.iis.ru/glossary/index)
7. Об участии в международном информационном обмене: Федеральный закон Российской Федерации от 4 июля 1996 года № 85-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации. – 1996. – № 28. – Ст. 3347.
8. Про вільний доступ і порядок обміну відкритою науково-технічною інформацією держав-учасниць СНД: угода від 11.09.98 р. – Режим доступу : [//www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_889](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_889)
9. Беляков К.І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації / К.І. Беляков // Інформація і право. – 2012. – № 4. – С. 63 – 73.
10. Бачило И.Л. Информационное право. Основы практической информатики: учеб. пособие / И.Л. Бачило. – М. : Издание г-на Тихомирова М.Ю., 2001. – 352 с.
11. Іванова В.В. Особливості взаємозв'язку інформаційного ринку та економіки, заснованої на знаннях / В.В. Іванова // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2. – С. 117.
12. Матов А. Проблеми і можливості входження України до глобального інформаційного суспільства / А.Матов // Комп'ютери у Європі. Минуле, сучасне та майбутнє : Міжнародний симпозиум з історії створення перших ЕОМ та внеску європейців в розвиток комп'ютерних технологій 5 – 9 жовтня 1998 року. – К., 1998. – С. 316 – 324.
13. Никитенкова М.А. Влияние развития информационно-коммуникационных технологий на формирование инфраструктуры инновационной экономики / М.А. Никитенкова // “Россия и Америка в XXI веке”. – 2010. – № 1. – Режим доступа : [//www.iskran.ru](http://www.iskran.ru)
14. Международная стандартная отраслевая классификация всех видов экономической деятельности (МСОК) // Статистические документы департамента по экономическим и социальным вопросам ООН. – Статистический отдел : серия № 4, rev. 3.1. – Нью-Йорк, 2005. – Режим доступа : [//www.unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/seriesm_4rev3_1r](http://www.unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/seriesm_4rev3_1r)
15. Международная стандартная отраслевая классификация всех видов экономической деятельности : Четвертый пересмотренный вариант // Статистические документы департамента по экономическим и социальным вопросам ООН. – Нью-Йорк, 2005. – Режим доступа : [//www.unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/seriesm_4rev3_1r](http://www.unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/seriesm_4rev3_1r)
16. Про затвердження та скасування національних класифікаторів : наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.10 р. № 457. – Режим доступу : [//www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
17. Про внесення змін до Закону України “Про рекламу” : Закон України від 11.06.03 р. № 1121-IV // Відомості Верховної Ради України – 2004. – № 8. – Ст. 62.
18. Про державне підприємство “Інформаційний центр” Міністерства Юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.99 р. № 1272. – Режим доступу : [//www.minjust.gov.ua](http://www.minjust.gov.ua)
19. Про інформаційні агентства : Закон України від 28.02.95 р. № 74/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 83.

20. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.93 р. № 3814-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. –1994. – № 15. – Ст. 86.

21. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 7. – Ст. 45.

22. Бачило И.Л. Информация как объект отношений, регулируемый Гражданским кодексом РФ // Научно-техническая информация. – 1999. – № 5. – С. 6 – 14. – (Серия 1. Организация и методика информационной работы).

23. Про затвердження Положення про порядок розпорядження геологічною інформацією : постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.95 р. № 423. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

24. Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” : Закон України від 11.07.01 р. № 2627-ІІІ. – Режим доступу : [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

~~~~~ * * * ~~~~~